

שיחות אל־יעזר

שיחות ומאמרי הגאון רבי אליעזר געלדצעהלער זצ"ל
ראש ישיבת 'אור ישראל'

פרשת בהעלותך

גליון 19

להערות ותיקונים, ולקבלת השיעור מידי שבוע
נא לפנות ל sichoseliezer@gmail.com

גנות המחלוקת ומעלת השלום°

הזהירות מאש המחלוקת

איתא מהחח"ס זי"ע על הכתוב (שמות לה, ג) 'לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום בשבת', שאחר מעשה העגל חשש משה רבינו ע"ה שבני ישראל יהיו עסוקים במחלוקת ויבואו להתקוטט זה עם זה, וכל אחד יטען כנגד חברו, אתה גרמת מעשה העגל כך או כך, על כן הטרידים בנדבות ומלאכת המשכן, ולא יהיו פנויים למריבות וקטטות. אך ביום השבת ששובתים ממלאכה איכא למיחש שיבואו להתקוטט ויהיו במחלוקת, על כן הזהיר 'לא תבערו אש [המחלוקת] בכל מושבותיכם ביום בשבת'.

ברחוב בוערת כעת אש המחלוקת, מצה ומריבה, ויש לנו להיזהר ולהקפיד להיות טרודים במלאכת המשכן שבלבנו, למען לא יהיה לנו לא זמן ולא ענין להתעסק עם האש הגדולה והנוראה הבוערת בחוצות.

עלינו לדעת שכאשר לומדים מאמרי חז"ל או עניני מוסר, הדבר הראשון על האדם להבין הוא, שאין שום טעם להראות באצבע על פלוני ואלמוני ולחשוב שעליהם נסובו דברי חז"ל, כיון שאינם מתנהגים כראוי. מה יש לך עם השני, אינך יכול לתקן אותו ואינך יכול לדעת מה קורה אצלו באמת. אלא קשוט עצמך תחילה, כי אתה יודע טוב מאד מה יש לך לתקן והיכן אתה אוחז, ותוכל לעשות חשבון הנפש להכניס דברי חז"ל בלבך להיטיב את מעשיך. וכידוע שהרבי מקאצק היה אומר 'קוק נישט ארויס פון זיך, און קוק נישט אריין אין יענעם'.

° שמועס ה' בהעלותך תשנ"ט.

אמרו חכמינו ז"ל דברים נוראים (דרך ארץ זוטא פ"ט), 'היה רבי אלעזר הקפר אומר, אהוב את השלום ושנא המחלוקת. גדול השלום שאפילו עובדים ע"ז ויש שלום ביניהם, כביכול אין שכינה יכולה לנגוע בהם, שנאמר 'חבור עצבים אפרים הנח לו'. אם יש ביניהם מחלוקת מה נאמר בהם 'חלק לבם עתה יאשמו'. בית שיש בו מחלוקת סופו ליחרב, וחכמים אומרים מחלוקת בבית הכנסת, סופה להתגזר, עכ"ל. קשה לשמוע דברים אלו, ולולא חז"ל אמרו לא היינו יכולים להעלות בדעתנו, אבל נאמר כאן ש'כביכול אין שכינה יכולה לנגוע' בזמן שיש שלום בין בני ישראל. ולענינינו צריכים לדעת שר' אלעזר הקפר אומר שכל מקום שמכניסים בו מחלוקת הוא נחרב לגמרי. ולכן בבית שלנו ובבית הכנסת שלנו, צריכים להיזהר בכל הכח ללחום נגד אש המחלוקת שחלילה לא תיכנס לכאן, וכל אחד יש לו אחריות לדאוג שאין הוא ממחריבי קרתא.

ושמעתי אומרים שכשכל העיר בוערת, ששתי קהילות רבות וכל אחד יודע להגיד מה עשה פלוני ומה אמר אלמוני ויש פאשקווילים ויש הזמנות לד"ת וערכאות ושאר לה"ר ורכילות, זה מושך את הלב וכולם מדברים, וכי רק אני לא אדבר, הניסיון בזה כ"כ קשה עד שא"א להינצל מזה, והוא בגדר גזירה שאין רוב ציבור יכולים לעמוד בה. אבל אלו דברי הבל וטפשות, ולא מחכמה שאלת זאת. הרי ברור לכל בר דעת שמלחמת היצר הוא דייקא בשעת ניסיון קשה. וכי יש לך עכשיו ניסיון של שמירת שבת, אדרבה, היום אין כאן ניסיון בכלל לפתוח חנות בויליאמסבורג בשבת, ואם תפתח יזיק לך לפרנסת כל השבוע כי יחרימו אותך. אבל לפני שבעים שנה כשבאו היהודים להתגורר באמריקה, ומי ששמר שבת לא היה לו עבודה ושרר רעב כבד בבית, והיו הרבה יהודים של"ע לא עמדו בניסיון, אז היה נצרכת גבורה עילאה ומסירת נפש כפשוטו לשמור שבת, ואלו היהודים שלחמו ועמדו בגאון ולא חיללו שבת הם אלו שזכו להעמיד הדור הבא של היהדות הנאמנה.

וכן הדבר הזה. אין ניסיון בענין מחלוקת ולה"ר כשרוקדים בחתונה מתוך אחוה וריעות, הניסיון הוא דייקא במצב כשל עכשיו שיש מריבה ויש פאליטיק בין שני צדדים, ויש לך חברים וידידים וקרובים ששייכים לכאן ולכאן, ואתה שומע כל השיחות וכל הכעס וכל דברי מצה ומריבה, ומ"מ אתה בולם פין

ואוטם אזניך משמוע ברע, ואתה מקיים בעצמך 'לא תבערו אש בכל מושבותיכם', אז יש לך שכר הגדול של העומד בניסיון, ולכך נוצרת.

וכעין זה איתא בירושלמי (פאה פ"א ה"א) 'אמר רבי אבא בר כהנא, דורו של דוד כולם צדיקים היו, וע"י שהיה להן דילטורים היו יוצאים במלחמה והיו נופלים, הוא שדבר דוד 'נפשי בתוך לבאים אשכבה לוהטים', 'נפשי בתוך לבאים' זה אבנר ועמשא שהיו לבאים בתורה, 'אשכבה לוהטים' זה דואג ואחיתופל שהיו לוהטים אחר לשון הרע וכו' באותה שעה אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא, רבון העולמים מה שכינתך לירד בארץ סליק שכינתך מביניהון וכו'. אבל דורו של אחאב עובדי ע"ז היו וע"י שלא היה להן דילטורין היו יורדים למלחמה ונוצחין, עיי"ש. לביא זה ארי גדול, חיה טורפת ומפחידה, וכך היה גדלם של אבנר ועמשא בתורה וגם בגבורה, אבל כיון שהיתה בהם מחלוקת לא היתה בתוכם השארת השכינה, הקב"ה הסיר השגחתו מישראל ולכן נפלו במלחמה. משא"כ דורו של אחאב שהיה שטוף בע"ז וכל מרעין בישין, מ"מ כיון שהיה שלום ביניהם היו מנצחים במלחמה.

הפאליטיק שמדברים היום יש בו לשון הרע, רכילות, מחלוקת, מוציא שם רע, ביזוי תלמיד חכם, אונאת דברים ומלבין פני חברו ברבים, כולהו איתנהו ביה. והפלא הוא שאין לומדים מוסר השכל מאשתו של און בן פלת. הגמ' מספרת (סנהדרין קט:) 'אמר רב, און בן פלת אשתו הצילתו, אמרה ליה מאי נפקא לך מינה, אי מר רבה אנת תלמידא ואי מר רבה אנת תלמידא, אמר לה מאי אעביד, הואי בעצה ואשתבעי לי בהדיהו וכו', היינו דכתיב 'חכמות נשים בנתה ביתה' זו אשתו של און בן פלת. ואכן יש חכמה כ"כ פשוטה וכ"כ נכונה בדברי אשתו של און, עד שזה ממש הציל את חייו בעוד מועד, ולא נמנה בעדת קורח הנבלעים והנשרפים. אמרה לו אני לא מבינה מה ההתלהבות שלך בפאליטיק בין משה לקרח, הלא בין כך ובין אתה חסיד מן השורה, אתה ממילא לא תהיה הרבי, א"כ מה יועיל לך כל העסק הזה, תעמוד בצד ואל תתערב בריב לא לך. זה חשבון שמבהיל בפשטותו, וחז"ל לא גילו לנו השמועס הזה בין און ואשתו להגיד לנו חכמתה בפאליטיק, אלא כדי שנלמד ממנה ונשמע צעקת אותה אשה חכמה, 'אי מר רבה אנת תלמידא ואי מר רב אנת תלמידא', מה לך להתנצח מה לך להתוכח מה לך לצעוק, מה לך לדבר על הענין, הלא זה אינו נוגע לך בכלל,

א"כ הגבה רגליך ורוץ מהר מהמקום כל עוד שתוכל להציל את נפשך שלא תישרף עם עדת קרח באש מחלוקת. אל תעסוק בזה פן תקבור את עצמך באדמה על ריב שממילא אין לך ממנו כל תועלת.

פכנת השחתת הנפש

הגמ' אומרת (סנהדרין ז.) אמר רב הונא האי תיגרא דמיא לצינורא דבידקא דמיא, כיון דרווח רוח. אביי קשישא אמר דמי לגודא דגמלא, כיון דקם קם, ע"כ. ופרש"י לצינורא דבידקא דמיא, כשהנהר גדל פעמים שהוא יוצא לשדות שעל אגפיו כעין ניגרים וצינורות קטנים, ואם אינו סותמו מיד, הולך ומרחיב ושוב אינו יכול לסותמו, עכ"ל. ורב הונא מלמדנו שכך היא המחלוקת, בתחילה זה נראה כמה טיפות מים מועטות שניגרים מהנהר ואין סיבה לחשוש להם, פאליטיק כזה ומעשה'לע קטן 'וואס קען שוין זיין', אבל החכם עיניו בראשו יודע שאם אין סותמים הצינור הקטן הזה מיד בהתחלה, הטיפות הללו 'הולך ומרחיב עד שאינו יכול לסתמו'. ואביי קשישא מדמה טבע המחלוקת לגודא דגמלא, ופירש"י 'דפין של גשר, בתחילה כשדורסין עליהם מנענעות, וסוף מתחזקות ונקבעות במקומן. והכי נמי כשאדם מרבה בקטטה מתחזקת ובאה, עכ"ל. היינו שבתחילת המריבה עדיין לא נקבע כל אחד על עמדתו ויכולים עדיין להתפשר ולבוא לשלום, אבל ככל שדורכים על גודא דגמלא עוד ועוד, אז כל אחד מתחזק על מקומו ומרבים שנאה ואיבה עד שקשה מאד לצאת מזה.

רב הונא ואביי קשישא מדברים על טבע המריבה עצמה, ה'חפצא' של המחלוקת, אבל י"ל דבריהם גם על ה'גברא', היינו בעלי המחלוקת. כי ידוע (סוטה מב.) שיש ארבעה כתות שאינם מקבלים פני השכינה, כת ליצים וכת חנפים, כת שקרנים וכת מספרי לשון הרע. ופשוט שלא כל מי שנכשל אי פעם באיזה אבק לשון הרע נדחה מלקבל פני השכינה, אלא יעשה תשובה ויבקש מחילה מחברו ויכופר לו עוונו, אלא הכוונה ב'כת מספרי לשון הרע', אנשים שיש להם תמיד איזה זאפטיגע פאליטיק על לשונם, ויושבים בקרעמעל ומפטפטים ומרכלים על הממון של פלוני ועל העבירות של אלמוני ומי הפסיד

בדין תורה ומי בכלל סירב לדין. איש אשר זה המהות שלו וכל ההנאה שלו, וה'הלך ילך' שלו ר"ל, הוא נחשב לכת מספרי לה"ר שאינם מקבלים פני השכינה.

כל אחד יודע בקהילתו על איזה שולחן ובאיזה פאלוש יושבים ה'כת' העלובה הזאת. ואתם חושבים שלא בנקל נכנסים ומתקבלים לכת, כי סוכ"ס אני לא 'מספר לה"ר' אלא נכשל לעתים רחוקות פה ושם באיזה פאליטיק קטן. אבל דע לך שכמו שהמחלוקת הוא כצינורא דבידקא דמיא, כן בגברא זה כן. פרוטה לפרוטה מצטרפת, עוד טיפה ועוד טיפה, עוד לה"ר קטן ועוד סיפור קטן ואתה לא חלי ולא מרגיש איך שאתה לאט לאט נהפך לאיש שפל ובזוי. אתה חושב שתוכל להפסיק כל רגע, אבל המציאות היא שטיפין הללו מתגברות ומתחזקות עד שתמצא עצמך ראשך ורובך מלוכלך ברפש וזוהמא. אינך יכול לדבר ואינך מתעניין בשום נושא אחר וכל השיח שלך חוזר ונסוב על ענינים מגונים, דיבורי לה"ר ורכילות והוצאת שם רע וכד'.

איני אומר שזה לא ניסיון שקשה לעמוד בו, כי ידעתי גם ידעתי כמה האדם נהנה בלעסוק בפאליטיק וחדשות המתרגשות לבוא לעולם, אבל צריכים לדעת ולהתבונן במה שאמרו חכמינו, ותראו שכך הוא במציאות, אם אין סותמים הטיפין לפני שזה נעשה נהר שוטף אז האדם נהיה בעל מחלוקת, הוא מכלה ושורף הנשמה שלו עד שמגרש את עצמו מלקבל פני השכינה.

שמירת השלום

עוד איתא בסנהדרין (שם) על הכתוב (במדבר טז, כה) 'ויקם משה וילך אל דתן ואבירם' אמר ריש לקיש מכאן שאין מחזיקין במחלוקת, דאמר רב כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו, שנאמר (שם יז, ה) 'ולא יהיה כקרח וכעדתו', ע"כ. משה רבינו לא היה רבי'לע של איזה בית המדרש, אלא הוא משה רבינו אדון הנביאים ורבן של כל ישראל, ובתקוה למנוע מחלוקת קם בכבודו ובעצמו וכיתת רגליו לאהלם של דתן ואבירם, אנשים פושעים וחוטאים שהתורה (שם טז כו) מכנה אותם 'רשעים'. ומה נענה אנן כמה צריכים להשתדל לא להחזיק במחלוקת.

הישיבה שלנו נתייסדה במטרה ובאופן שכל אחד מכל קהילה שהיא יכול להיכנס לכאן ולהרגיש כאן כבביתו. כל אחד ממש יכול להיכנס לכאן, מה שנדרש הוא רק ללמוד ולהתפלל כדבעי ולהתנהג כראוי לבחור ירא שמים, אלו הם התנאים שצריך כדי להיכנס כאן לישיבה, ואין שום נפקא מינה לאיזה קהילה משתייכים, ממזרח עד מערב. ולכן במטותא מנכון, אל תכניסו לכאן אש זרה, אל תחריבו את הבית הגדול והקדוש הזה ע"י שמכניסים מחלוקת ולה"ר. אין לזה מקום לכאן, ומי שמכניס עניני לה"ר ומחלוקת לבית מדרשנו הוא גוזל את הרבים. אבל לא הגזלה של נכסי הישיבה כואבת, אלא עיקר הצער הוא שאתה גוזל את עצמך, אתה מרמה את עצמך בשעת מעשה לחשוב שאתה נהנה בזה וטוב לך בזה, אבל כשאתה סוגר הגמ' אחרי סדר של ויכוחים ודיבורי פאליטיק אתה מרגיש 'א שטיק שמאטע', מה הרווחתי בזה, סתם פארשעמט יענעם און בארעדט יענעם, מה הועלתי לעצמי מכל ההבלים האלו. ועוד חמור מזה הוא ההשפעה שיש לזה על נפשכם, אתם משחיתים את עצמכם, אתה עוקר את מדת האיידלקייט שירושה לנו מאברהם יצחק ויעקב.

אל תבוא לידי ניסיון

עוד אמרו חז"ל (ב"ב נו:): עה"כ (ישעיה לג, טו) 'עוצם עיניו מראות ברע' שנקרא חסיד, 'היכי דמי, אי דאיכא דרכא אחריתא רשע הוא, אי דליכא דרכא אחריתא אנוס הוא, לעולם דליכא דרכא אחריתא ואפ"ה מיבעי ליה למינס נפשיה'. הגמ' אומרת שאם אדם הולך ביודעין ברחוב שיש בו פריצות במצב שהוא אינו אנוס, אזי אפילו אם הוא מתאפק ואינו מסתכל על מראות אסורים נקרא רשע, כי יש עליו טענה למה אתה הולך במקום הזה שיש בו מכשול, למה אתה מכניס עצמך למצב שתוכל לבוא לידי חטא. 'אי איכא דרכא אחריתא רשע' אע"פ שאתה עוצם עיניך.

הסטייפלער גאון זצ"ל מאריך בזה שעיקר הניצחון במלחמת היצר הוא כמה שהאדם יכול להתגבר לא לבוא לידי ניסיון לכתחילה, וכמו שמתפללים בכל יום 'ואל תביאני לידי ניסיון', כי אחר שהאדם נמצא בניסיון אז כבר קשה מאוד להתגבר, ולכן צריך האדם לדאוג וללחום לברוח ממקום ניסיון כמפני אש.

החכם עיניו בראשו אינו הולך למקומות שיודע ששומעים שם דברי פאליטיק. כי הרי מה אתה עושה במקום ההוא, וכי אין לך ביהמ"ד אחר ללמוד שבת אחה"צ אלא במקום הזה שיש בו כת מספרי לה"ר. הרי אינך שוטה ואתה יודע טוב מה שומעים במקום הזה, וכי אין זה בכלל 'על חטא שחטאנו לפניך בריצת רגלים להרע'. ועוד, אחרי שתשמע מה שמדברים במושב לצים שם, כמה יגדל בך הניסיון לא להעביר 'חידושים' אלו ופאשקווילים שראית לחברך בישיבה, וכי תחשוב שתחזיק הכל בבטנך ולא תגלה מאומה לאחרים, הלא זה קשה עד מאד להתאפק מלומר זאפטיגע פאליטיק.

כי אמנם כשזה פורץ מתוכך באמצע שיחה בישיבה, אתה כמעט בגדר אונס, אבל הטענה העצומה שאין עליה תשובה היא 'אי איכא דרכא אחריתא רשע הוא'. בני אל תלך בדרך אתם מנע את רגלך מנתיבתם. וכך ע"י שתשמור על עצמך לא להיות במקום הניסיון, ונשתדל בכל כוחנו לסתום הצינורא דבידקא דמיא בעוד מועד, יישאר הבית הכנסת שלנו נקי מכל הטינופות האלו, ואז אע"פ שאין אנו צדיקים גדולים כדורו של דוד אבל עובדי ע"ז ב"ה אין בינינו, ולכן נוכל לזכות בזכות השלום ל'יורדין למלחמה ונוצחין'. כי ידוע מבעל התניא זי"ע שאדם הוא עיר קטנה שנמצא במלחמה תמידית בין שני היצרים לכובשה ולמלוך עליה, ולולא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו', ולכן צריכים לעשות פעולות והשתדלות שיהיה לנו הקב"ה בעזרנו. וע"י שתשמור על עצמך ועל חברך ועל הישיבה שלנו מדילטורין, יש לנו ברכת חז"ל שנוכל לנצח במלחמה אע"פ שאין אנו ממש במצב של שלמות בשאר הענינים.

חשבונו של עולם

מבשרי אחזה, אני יותר מבוגר מכם וראיתי בחיי יותר מחלוקות מכם. איני אומר שאף פעם לא נכשלתי בזה, אכן היו זמנים שלצערי שמעתי ודיברתי מעניני המחלוקת, וזה אף הפריע לי לסדרי הלימוד, אבל היו הרבה זמנים שממש לא התענינתי כלל בעניני הפאליטיק. ואגיד לכם, כעבור שנים מאז ומתבוננים על כל הסדרים וכל השעות וכל הכוחות שהלכו לטמיון, כואב הלב מאד איזה שוטה הייתי שבזבזתי זמן יקר על דברי הבל ורעות רוח, מה יש לי

מזה עכשיו, מה הרווחתי מזה. ולעומת זה כשאני חושב על הזמנים שהתגברתי על היצר הזה ולמדתי מתוך התמדה והסחתי דעתי מכל השטויות, התורה הזאת יש לי לנצח נצחים.

ועוד דבר שרואים כשמתבוננים כמה שנים אחרי המעשה. ידועים דברי הבעש"ט זי"ע 'שוחט אמאי מחייב, משום צובע' שהיצר הרע, ה'שוחט דעלמא', יודע שהאדם לא ייכשל בעבירה בשאט נפש, לכן הרבה פעמים הוא מלביש וצובע את החטא בלבוש של מצוה, ועי"כ הוא משכנע את האדם שזה ממש דבר טוב ונכון להכלים את פלוני ולדבר על לה"ר וכו'. אבל אחרי שעובר קצת זמן אתה מבין שזה הכל היה חזות שוא ושקר גדול, אין כאן לא טובה ולא רצון ה', אין כאן מלחמת מצוה ולא פרומקייט. זה הכל עצת היצר הצובע, זה לה"ר ופאליטיק האסורים והמאוסים לפני המקום, ולא יבוא לך ולא לנו שום טובה מזה לעולם.

הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל, גאון הגאונים ממש ומגדולי הדור לפני המלחמה, נפגש פעם עם הגאון מטשעבין זצ"ל ואמר לו שהוא מכיר טובה לאביו של הרב, ה"ה הגאון מהרימלוב בעל כוכב מיעקב זצ"ל שהציל אותו. ומעשה שהיה כך היה, הוא למד בהירמלוב בעת המחלוקת הידועה בין צאנז לסאדיגורא, והתגוררו שם בשטעטל הרבה חסידי סאדיגורא וטשורטקוב, והכוכב מיעקב היה חוזר ואומר בכל יום אחר השיעור 'דעו לכם אתם הולכים כעת לקלויז ושם בטח תשמעו כל מיני דיבורים של גנאי על הצאנזער רב, אבל אני אומר לכם השמרו לכם והזהרו על נפשותיכם, מדברים כאן על צדיק שהוא במדרגת הבארדיטשובער רב זי"ע, ולכן תשמרו בכל כוחכם על שפתותיכם מלדבר על צדיק עתק בגאווה ובוז'. ועקב ששמר רבי מאיר על אזהרת רבו ולמד בהתמדה רבה והתעלם מכל הרעש סביבו, צמח וגדל להיות גאון הדור.

איני יודע אם אתם תהיו ר"מ אריק ואיני יודע אם יש כאן צדיק במדרגת הבארדיטשובער רב, אבל זה אוכל לומר לכם בוודאות, אם תתעסקו במחלוקת ולה"ר ודיבורים שאין בהם ממש, לא יצא מכם כלום, ואם תתעסקו בתורה בהתמדה, בפרט בזמן שיש לכם ניסיון גדול, תזכו שיפתחו לכם שערי תבונה ושערי תורה. ועי"י שנשמור לא ללכת למקום ניסיון ולהתגבר על היצר הזה נזכה לשלום ול'כשירודין למלחמה נוצחין'.